

הפסק בקריאת שמע ושמו"ע

"ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד" (בראשית מו, כט) ופירש"י דיעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע, עכ"ד.

ויש להעיר מדוע נמנע מלהפסיק, הא קי"ל בברכות (יג, א) דבאמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, וא"כ היה ליעקב להפסיק ק"ש מפני כבודו של יוסף.

שואלין מפני היראה

והנה בגדר הך דינא דשואלין מפני היראה נחלקו רבותינו הראשונים, שלדעת רש"י היינו דווקא היכא דירא מפני אדם שמא יהרגנו. אך תמהו הרא"ש והרשב"א דא"כ פשיטא דמותר שהרי אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש. אלא ע"כ דאיירי דחושש וירא ממי שגדול ממנו.

ובשו"ע (או"ח סו, א) העלה להלכה כשיטת הרא"ש והרשב"א דמפני היראה היינו כגון אביו או רבו, דשפיר מצי לשאול מפני היראה הגם שאין הדבר כרוך בחשש פיקוח נפש, וז"ל שואל לשלום אדם נכבד, ומשיב שלום לכל אדם. ובאמצע, שואל לשלום מי שהוא ירא ממנו כגון, אביו או רבו, או מי שהוא גדול ממנו בחכמה וכ"ש מלך או אנס, ומשיב שלום לאדם נכבד ואפילו באמצע הפסוק, חוץ מפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו שלא יפסיק בהם כלל, אם לא מפני מי שירא שמא יהרגנו, עכ"ל.

ומעתה לדברי רש"י ניחא, שכן לא היה ליעקב חשש שמא יהרגו יוסף חלילה, אך לדברי הרא"ש תקשי דהיה לו לשאול מפני יראת הכבוד למלך. ואף לדברי רש"י צ"ע דהא עכ"פ משיבין מפני הכבוד, ויוסף הלא בכה על צווארו, וא"כ מדוע יעקב נמנע מלהשיב.

וכן הקשה בט"ז (שם, א) על שיטת הרא"ש, וז"ל שעל פי הרא"ש ק"ל ממה שמצינו גבי יעקב כשבא אליו יוסף לא הפסיק בק"ש, כמ"ש רש"י בחומש, והרי מצינו במקום אחר שחלק לו כבוד בשביל המלכות כדכתיב ויתחזק ישראל, ופרש"י מכאן שחולקין כבוד למלכות, וא"כ למה לא הפסיק בשמע בשבילו, וצ"ל שבפסוק הראשון היה עוסק, ובו אין מפסיקין כמ"ש השו"ע כאן, עכ"ל. [וכ"כ בביאור הגר"א].

עניית דבר שבקדושה בשעת ק"ש

והנה כתב הטור (או"ח סו) דנחלקו הפוסקים לענין להפסיק לקדיש וקדושה וברכו, די"א דאמנם שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, מ"מ אינו פוסק דכיון שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק עבור שבח אחר.

וכתב בסמ"ק וז"ל ועונין קדיש וקדושה ואמן של האל הקדוש ואמן של שומע תפילה בכל מקום, דלא גרע ממה שפוסק לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד. וכן כתב בשו"ע (או"ח סו, ג) וז"ל לקדיש ולקדושה ולברכו, מפסיק אפילו באמצע הפסוק, וכן למודים, אבל לא יאמר אלא תיבת מודים בלבד, עכ"ל.

וכתב הרמ"א די"א דאמן שעונין אחר ברכת האל הקדוש ואחר שומע תפילה יש לו דין קדושה ויוכל לענות אותם בק"ש.

ברכת הרעמים

ובמג"א (סק"ה) כתב דמה"ט השומע קול רעמים יפסיק תיכף ויברך. אולם בהגהת הגרע"א (שם) העיר על כך מדברי התוס' (ברכות יג, ב) שכתבו דר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דאמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד, דנראה מזה דמותר לענות קדיש וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה. הרי מבואר בתוס' דאך לדברי ר"י אמרינן דמשיב מפני הכבוד לענות קדיש וקדושה, ואילו לדברי ר"מ דינו משיב מפני הכבוד אסור לענות לקדיש וקדושה.

והיינו טעמא משום דעניית קדיש נחשב למשיב מפני הכבוד, ולא לשואל מפני הכבוד. וא"כ תינה עניית קדיש וקדושה דחשיב משיב, אך ברכה על הרעמים הלא היא נחשבת לשואל מפני הכבוד, וזה אינו מותר אלא בין הפרקים. ומסיבה זו נחלק הגרע"א ונקט דאין להתיר כן אלא בין הפרקים.

קידוש לבנה באמצע קריאת המגילה

ובנודע ביהודה (קמא, או"ח, מא) כתב להסתפק האם מותר להפסיק באמצע קריאת המגילה ולומר קידוש לבנה. ודן בדבריו באריכות האם דין המגילה לענין הפסקות כק"ש, או שמא לא. והביא דברי המג"א הנ"ל שהתיר להפסיק לצורך ברכת רעמים, וא"כ לדבריו ה"ה דמותר להפסיק לצורך קידוש לבנה.

אך הביא מדברי הבכור שור (ברכות יג, ב) שכתב לתמוה על שיטת המג"א וז"ל ותמהני דמשמע ודאי דע"כ לא פליג הרא"ש אפוסקים שלא להפסיק כ"א בקדיש וקדושה וכל מידי דהוה דבר שבקדושה. וראיתו הובא בב"י מדשקלי וטרי בגמ' אם להפסיק בהני מילי בתפילה, אלמא דבק"ש שפיר דמי אבל לא מטעם ק"ו, דק"ו פריכא הוא כמ"ש האוסרים דהעוסק בשבחו של מקום אין להפסיק בשביל שבח אחר. וטעמייהו פשוט דלא דמי לשואל מפני היראה וכבוד דאם אינו מפסיק ה"ל מבזה את האדם הנכבד דהא אינו עוסק בכבודו, אבל בכבוד הקדוש ברוך הוא הרי הוא עוסק בו ואין זה בזיון כלל. ודמי למ"ש סי' ק"ב דאם היושב בצד המתפלל עוסק בתיקוני תפילה א"צ לעמוד. וכן משמע להדיא בהג"ה דכתב דיש לענות אמן דהאל הקדוש כו' אלמא דשאר אמן אין עונין, ולא אמרינן ק"ו הוא מכבוד בשר ודם אלא כמ"ש דק"ו פריכא הוא. ולכן נ"ל פשוט כיון דלא מצינו דהרא"ש וסיעתו חולק אאוסרים בהא כ"א במידי שבקדושה אין לזוז מדבריהם, ואין להפסיק בשום ברכה. ואל תשיבני מברכת תפילין, התם שייך בברכת ק"ש דתפילין חובה לק"ש הן כמ"ש הפוסקים שם, אבל שאר ברכות לא, עכ"ל.

הרי דדעת הבכור שור דאין להפסיק בברכת ק"ש אלא לדבר שבקדושה או ברכת תפילין, ומינה דהוא הדין במקרא מגילה לפי המבואר דדין הפסק במגילה הוא כמו בק"ש. אך לדעת המג"א דמפסיק לברכת רעמים איכא למימר דהוא הדין לברכת לבנה, דמאי שנא.

ההבדל בין ברכת הרעמים לקידוש לבנה

אך כתב הנודב"י דיתכן שהמג"א יודה דאין להפסיק לצורך ברכת הלבנה, דבשלמא ברכת הרעמים השעה עוברת בוודאי שכבר נתחייב לברך על הרעם הזה, ואף אם יהיה רעם פעם נוספת ויברך מ"מ אין זאת הברכה חלה למפרע על הרעם שעבר. ואף אם יברך על רעם זה שוב לא יברך על השני כל זמן שלא נתפזרו העבים משום דברכה זו פוטרת להשניה, אך אין הברכה שלאחר זמן פוטרת הרעם שכבר עבר. נמצא דברכת הרעם זמנה בהול ברגע הרעם ואם לא יברך יפסיד ברכה זו, ולכן דעת המג"א דיפסיק, אך לעומת זאת ברכת הלבנה אין הדבר ודאי דאחר קריאת המגילה תתכסה בעבים, והרי עוד הלילה גדול. ולכן מספק שמא יתקשרו שמים בעבים אין להפסיק בקריאת המגילה.

עוסק במצווה

אכן בעיקר הלכה זו יש לתמוה טובא, מדוע מפסיק ק"ש לענות קדושה וברכו, הא קי"ל דהעוסק במצווה פטור מן המצווה. ובשו"ת יביע אומר (א או"ח, ה) כתב דבספר תורת חיים (סו, ה) כתב די"ל דאכן לכו"ע אין חיוב להפסיק משום דעוסק במצווה הוא, ולא פליגי אלא האם רשאי להפסיק, דהמהר"ם ס"ל דאינו רשאי, ואילו התוס' ס"ל דשרי להפסיק.

והוסיף דאין להקשות ממש"כ הריטב"א (סוכה כה, א) דהעוסק במצווה פטור מן המצווה, ואינו רשאי להפסיק דהוי כפורק המצווה מעליו, וא"כ האיך פסקו כאן להפסיק. די"ל דשאני הכא דתרוייהו שבחא דהקב"ה נינהו ולא הוי הפסק, דמין במינו אינו חוצץ, משא"כ בעלמא בב' מצוות חלוקות דלא מצי להפסיק בענין אחר.

אך בסיום דבריו הסיק דמחוייב להפסיק לצורך עניית קדיש וקדושה, כדי שלא יהא נראה ככופר במה שהציבור עונים. וכן מבואר בשו"ת נשמת כל חי למוהר"ח פלאגי (סי' ד דף ט, א).

הפסק בשמו"ע

והנה כתב הרוקח (שכד) דאם קורא תהילה לדוד או זמירות או יוצר או קדיש או ק"ש, אף באמצע הפסוק עונה עם הקהל, דקיימא לן כר' יהודה דבאמצע הפרק שואל מפני היראה וכל שכן זה. אך בתפילה יתפלל לפניו ולא ישתוק, דהעוסק במצווה פטור ממצווה אחרת, עכ"ד.

הרי לן דאכן לענין תפילה הטעם דאינו מפסיק משום דעוסק במצווה פטור מן המצווה. וצ"ל בזה [וכפי שמדויק בדבריו] דבק"ש הטעם דעונה הוא משום ק"ו דאם שואל מפני היראה כ"ש דשרי ליה לענות לדבר שבקדושה, הגם דהוא עוסק במצווה, ולעומת זאת בתפילה היות ואין כלל היתר להפסיק לכבוד בשר ודם הדרנא לדינא דעוסק במצווה פטור מן המצווה.

עניית אמן בשמו"ע

ולאור זאת כתב בציץ אליעזר (ח, כג) ליישב קושיית הפרמ"ג (תיבת גמא דברים, י) דהנה בספר צידה לדרך הביא דהרמב"ן (סהמ"צ, טו) והקרית ספר (למבי"ט) נקטו דמצווה מן התורה לענות אמן אחר ברכות התורה ואחר ברכת המזון, משום דכתיב כי שם ה' אקרא - בברכה, הבו גודל לאלוקינו. וכתב דלפי"ז אם שמע ברכות התורה, מעין שלש, או ברכהמ"ז ולא ענה אמן הרי זה ביטל מצות עשה מן התורה, ומחוייב לומר פרשת עולה ויהי"ר כאילו הקרבתי עולה, עכ"ד.

ותמה הפרמ"ג דלפי"ז העומד בתפילה ושומע ג' ברכות אלו מדוע אינו מפסיק מה"ט לעניית אמן דהוי מצות עשה. והגם דאין מפסיק לקדושה וקדיש היינו משום דאינם מהתורה, אך לדבריו עניית אמן הוי מ"ע מהתורה. אכן להנ"ל ניחא, דסו"ס כיון דהוא עוסק במצווה הרי הוא פטור מן המצווה, ואין לו להפסיק מה"ט, שהרי רבים מהאחרונים נקטו דאף העוסק במצווה דרבנן פטור ממצווה דאורייתא, ואכהמ"ל.

שומע כעונה באמצע שמו"ע

וכידוע נחלקו הראשונים במי שעומד בתפילת שמו"ע, האם מותר לו להפסיק ולכוון לצאת ידי קדיש וקדושה. שהתוס' (ברכות כא, ב) הביאו דברי רש"י (סוכה לח, ב) דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור, אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה. ומאידך הביאו בשם ר"ת ור"י דמרים דאדרבה אי שומע כעונה הוי הפסק אם ישתוק. והסיקו דמ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע, וגדול המנהג, עכ"ד.

ולכאורה יש לתמוה מדוע שותק הלא קי"ל דהעוסק במצווה פטור מן המצווה, ואין לומר כנ"ל משום ק"ו, דהא בשמו"ע אסור להשיב מפני השלום. ובתשובות והנהגות (א, עח) כתב דהיכא דהציבור עונים יחד קדושה יש איסור שלא להשתתף עמהם, שכן כולם עוסקים בשבחו של מקום והוא אינו משתתף.

איברא דאכתי צ"ע דא"כ מדוע אינו יכול לענות ממש, וסגי לן בשומע כעונה. ואפשר דהיות ובכדי שלא יפרוש מן הציבור דיינו בשומע כעונה, אין היתר לדבר דהוי הפסק טפי.

עוסק במצווה פטור מן הצדקה

אולם אכתי יש להעיר דהנה כידוע הקשו האחרונים (נחלת יעקב עה"ת ראה, ובקובץ שעורים ב"ב אות מח ועוד) דלפמש"כ בשו"ת חכם צבי (א) דכללא דעוסק במצווה פטור מן המצווה נאמר אעשה בלבד ולא אלא

תעשה, א"כ אמאי בנוגע למצות צדקה אמרינן דהעוסק במצווה פטור מן המצווה, כדאמרינן גבי שומר אבידה דהוי שומר שכר לרב יוסף, משום דמיפטר מלמיתב רפתא לעניא משום עוסק במצווה, האי גבי לאוין לא אמרינן הך כללא, ובמצות צדקה איכא תרי לאוין, לא תקפוץ ולא תאמץ.

וכתבו לבאר, דהא דאמרינן דהעוסק במצווה אינו מותר לעבור באיסור, היינו דווקא איסור בקום ועשה, אך איסור בשב ואל תעשה כגון צדקה, שפיר נפטר ע"י עסקו במצווה.

ומעתה לכאורה ה"ה באיסור זה דאינו אומר קדיש וקדושה עם הציבור, כיון דסו"ס אינו עובר בהם אלא בשו"ת, א"כ שפיר נפטר היכא דהוא עוסק במצווה אחרת. [ודע שישנם ביאורים נוספים ביישוב תמיהה זו, אך אכהמ"ל].

ברכת כהנים בשמו"ע

הנה באגרות משה (או"ח ה, כ) כתב דכיון שיש חיוב על כל ישראל לשמוע ברכת כהנים, לכן אדם העומד בתפילת שמונה עשרה והגיע זמן ברכת כהנים עליו לשתוק בתפילתו ולשמוע ברכת הכהנים. ומ"מ לא יענה אמן אם אינו בטוח לחזור לתפילתו, [אך אם בטוח בעצמו יכול לענות אמן].

והוסיף דלענין שתיקה לצורך שמיעת ברכת כהנים הוי מילתא דפשיטא דיכול, דהא לא שייך בה כלל הפסק, ולא מיבעיא לרש"י (ברכות כא, ב) דהשומע מפי החזן קדיש או קדושה ישתוק וישמע, דה"ה בברכת כהנים נימא כן, אלא אף לר"ת ור"י הסוברים דכיון דשומע כעונה הוי הפסק, מ"מ שאני ברכת כהנים, דאינו צריך אלא לשמוע, ולכן אף הם יודו דליכא כלל הפסק בזה.

אולם בתשובות והנהגות (שם) כתב על פי מה שחידש שם דהטעם שחייב להפסיק בתפילתו כדי לשמוע קדיש וקדושה, משום דאין להימנע מעניית קדיש וקדושה כאשר כולם עונים, א"כ לענין ברכת כהנים בוודאי אסור להפסיק באמצע שמו"ע, שכן מה שכולם מקבלים ברכה אינו מחייב אף אותו לקבל ברכה דנימא דאסור לו להמשיך בתפילתו, וא"כ הדרא לדינא דעוסק במצווה פטור מן המצווה.

העומד בכותל המזרחי

[ומלבד זאת חידש האגרו"מ (שם) דהעומד בתפילתו אצל כותל המזרחי שהוא אחורי הכהנים, רשאי ואף מחוייב לכת משם ולעמוד בפני הכהנים, משום דהליכה לצורך זה נמי אינה הפסק].

עמידה בפני ת"ח בשעת ק"ש

הנה כתב החיד"א (ברכי יוסף יו"ד רמד, ב) בשם תשובה כ"י לאחד קדוש, שפסק דבשעת התפילה אין לקום מפני ת"ח, דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. ומהקרבת עד עלינו לשבח צורך גבוה הם על דרך האמת. והביא ראיה לכך מיעקב אבינו שהיה קורא את שמע ולא נשק לבנו יוסף, ומאן יימר דהיה זה בפסוק ראשון דווקא. ואם הלכה רופפת היא, שב ואל תעשה עדיף, וכ"ש כי איכא כבוד המקום. ואין ראיה מאברהם אבינו שאמר אל נא תעבור וגו' (בראשית יח, ג), דשאני התם דלא היה מקבל מלכות שמים באותו פרק.

אך החיד"א נחלק עליו, וכתב דאין לסמוך על ראיותיו, דמה שהביא מיעקב אבינו שהיה קורא את שמע ומאן יימר דהיה זה בפסוק ראשון, אין צורך להשיב, דכיצד ניתן להביא ראיה לדינא מכח מאן יימר, דילמא דווקא פסוק שמע ישראל היה אומר, והיה מיחד יחוד עליון וקדוש כרוב גודלו, וכבר אמרו בברכות (כא, ב) דהעוסק במעשה מרכבה אף ליהא שמיה רבא אינו פוסק.

אכן כבר הבאנו דברי הט"ז והגר"א דנקטו בפשיטות שהיה קורא פסוק ראשון. אך צ"ע דאי מיירי בפסוק ראשון הלא אסור אף לשאול מפני היראה, וא"כ מדוע נזקק החיד"א לומר שהיה מיחד יחודין, הא בלא"ה אסור להפסיק לכל דבר.

והוסיף החיד"א דמש"כ דאם הלכה רופפת שב ואל תעשה עדיף, ליתא, דהכי אתמר (ירושלמי פאה ז, ה. ועוד) אם הלכה רופפת פוק חזי מאי עמא דבר, והרי המנהג שכולם עומדים בפני ת"ח בבתי כנסיות בשעת פסוקי דזמרא וברכות ק"ש. ומש"כ דאיכא כבוד המקום וח"ו להניח כבוד המקום, ואמרו אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, אינו מחוור, דהא נמי לעמוד לפני החכמים מצות עשה היא, וכבוד המקום מתרבה לשמור מצותיו, כי הוא ציוה ויעמוד לפני תלמיד חכם. ואמרינן ביומא (סט, א) אהא דתנן חזן הכנסת נוטל ס"ת וכו', ש"מ חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, אמר אביי כולהו משום כבוד כהן גדול הוא. ופירש"י מראין שיש שררות הרבה למטה ממנו, אלמא דכי איכא כבוד לרב במה שחולקין כבוד לתלמיד, לית לן בה.

קבלת פני השכינה

ומה שאמר דאין ראייה מאברהם אבינו שאמר אל נא תעבור וגו' משום דלא היה מקבל מלכות שמים באותו פרק, דחה החיד"א, כי אם אברהם שהיה לו גילוי שכינה עין בעין יראה את כבודו וגדלו, ועם זאת היה מפסיק כדי לקיים מצות השם יתברך, ואמר אל נא תעבור וגו' משום דגדול מצות הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, כ"ש אנחנו כשאומרים פסוקי דזמרה מותר לנו להפסיק לכבוד ת"ח.

אפשר לקיים שניהם

והוסיף דאמנם הלכה רווחת היא דהעוסק במצווה פטור מן המצווה, וא"כ מה"ט פטור מלעמוד מפני הת"ח, היינו דווקא היכא דא"א לו לקיים שניהם, ואילו כאן הא אפשר לקיים שניהם.

ודבריו צ"ע דהא נחלקו בזה הראשונים, ואמנם דעת התוס' (סוכה כה, א) דלא אמרינן דעוסק במצווה פטור מן המצווה אלא בגוונא דאי אפשר לקיים שניהם, דאל"כ וכי מי שיש לו תפילין בראשו יהיה פטור מכל המצוות, אך הר"ן והאור זרוע פליגי עליה וס"ל דאף היכא דאפשר לקיים שניהם קי"ל דהעוסק במצווה פטור מן המצווה, ודווקא היכא דליכא טרחא כלל עליו לקיים המצווה השנייה. ואף הרמ"א פסק להלכה כדברי הר"ן והאו"ז, דהנה איתא בשו"ע (או"ח לח, ח) וז"ל כותבי תפילין ומזוזות הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים פטורים מהנחת תפילין כל היום, זולת בשעת ק"ש ותפילה, עכ"ל.

וכתב הרמ"א דאם היו זקוקים לעשות מלאכתן בשעת ק"ש ותפילה, פטורין מק"ש ותפילה ותפילין, דכל העוסק במצווה פטור ממצווה אחרת אם צריך לטרוח אחר האחרת, אך אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טורח, יעשה שתיהן.

עמידה מפני רבו כשעולה לתורה

עוד הביא החיד"א דהנה כתב בשיבולי הלקט (יד) וז"ל, ששאלתם על מי שעומד מפני רבו וכו' ואם בבית הכנסת בציבור יקראו את רבו לקרות בתורה, אינו צריך לעמוד על רגליו כל זמן שהוא עומד, דצריך לאדם שיהא אימת צבור עליו, וכ"ש במקום גדולים וזקנים, וגמרינן להא מילתא ממאי דאמר רב האי גאון דהא דאמרינן (ברכות כז, ב) המתפלל כנגד רבו שאסור, לא אמר אלא ביחיד אבל בציבור אין לו לחלוק כבוד לרבו, עכ"ל.

וחזינן מדבריו דאמנם לא נאמר חיוב על התלמיד לעמוד בכל משך הזמן שרבו קורא בתורה מפני כבוד הציבור, מ"מ שפיר עומד מפניו בבית הכנסת הגם שהס"ת פתוח ואזני העם קשובות למקרא התורה, כאשר רבו בדרכו לקרוא בתורה, והלא כל זמן שהס"ת פתוח הרי עוסקים בכבוד שמים, וכבר כתב הרבינו יונה (ברכות ד, א בדפי הרי"ף) דאף בין גברא לגברא מקרי דעוסק בכבוד שמים, ומה"ט אסור לשוחח אף בין גברא לגברא, ואילו לבעל התשובה הנ"ל היה לאסור לעמוד מפני רבו, עכ"ד. [וצ"ל דס"ל דדווקא כשעוסק בתפילה ממש אסור, אך לא היכא דמאזין לקריאת התורה].

עוד הוכיח החיד"א מהא דתניא (הוריות יג, ב) בזה"ל כשהנשיא נכנס, כל העם עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם שבו, כשאב ב"ד נכנס, עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב במקומו, כשחכם

נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו, והרי קדושת בית המדרש יותר גדולה מבית הכנסת, והיו עוסקים בתורה תמיד, ואפילו לומר אסותא אין לומר בבית המדרש (ברכות נג, א). והיה השראת שכינה בפרסום בבית המדרש, וכבר כתב הרב אלברגלוני בספר העתים שעמוד אש יורד מן השמים בכלה דאלול ובכלה דאדר, ועם כל זה עמדו מפני הנשיא ואב"ד וחכם, והוא הדין נמי בבהכ"נ, עכ"ד. [אכן אף בזה יש לדחות כנ"ל דתפילה שאני].

וכן הוכיח מדברי הראב"ן (קלד, עד) שכתב דנהגו דהבן עומד מפני אביו בבית הכנסת עד שיושב אביו, וה"ה דיעשה לרבו, עכ"ל. הרי דקא פסיק ותני דעומד בבית הכנסת, ומשמע בכל זמן, אף בשעת התפילה.

עוד הוכיח ראייה [וכלשונו שהיא גדולה מכולם] מהא דקי"ל דבאמצע הפרק שואל מפני היראה, אלמא אף באמצע הפרק שואל לשלום רבו, וא"כ ה"ה דשרי לקום בפני רבו. ומכאן תמה על ראייתו מיעקב אבינו דאסור לכבד את רבו באמצע ק"ש, דנקט בפשיטות דהיה קורא שמע אחר פסוק ראשון, והא לדינא הוא משיב שלום לאדם נכבד אף באמצע הפסוק כמבואר באו"ח (סו, א). וע"כ הטעם כנ"ל דלשואל לשלום רבו ולהשיב לאדם נכבד הרי הכל הוא כבוד שמים לקיים מצוותיו יתברך לכבד את רבו ואנשים הראויים לכבוד, ומשום הכי הותר להפסיק בדברי שלום, עכ"ד.